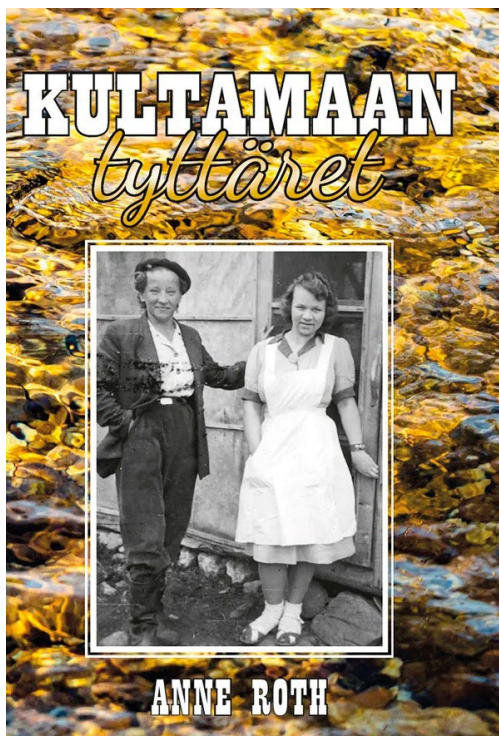

Keitä ovat Lapin kultamaiden naiset?

ELINA LEHTONEN

Anne Roth, 2021. Kultamaan tyttäret. Väyläkirjat, 159 s. 25 euroa (Väyläkirjat).

”Suomen Lapin kultamaiden miesten elämistä ja tarinoista on kirjoitettu lukuisia kirjoja. [...] Mutta missä ovat kultamaiden naiset näissä teoksissa? Vain sivulauseissa ja kuvateksteissä? Kultamaillamme on kuitenkin kultaryntäyksen alusta asti ollut mukana naisia, jotka ansaitsevat lopultakin tulla tunnistetuiksi. Heidän uurasuksensa ja perintönsä on aika kirjata kansien väliin, jotta myös heidät muistettaisiin.”

Suomessa kultaa on etsitty jo 1800-luvulta alkaen. Kultaryntäys Lapissa alkoi vuonna 1869, ja kullankaivu jatkuu edelleen, vaikka koneellinen irtokullankaivu päättyikin kesällä 2020.

Jos Googlessa tekee kuvahaun hakusanalla ”kullankaivaja”, täyttyvät ensimmäiset hakutulokset miesten kuvista, monessa tapauksessa parrakkaiden ja muutenkin hyvin stereotyyppisten kullankaivajien näköisistä. Vasta alemmilla riveillä kuvasto kullankaivajasta alkaa monipuolistua. Mutta luulisi naisia mahduttuvan enemminkin kultamaiden pitkään historiaan?

Arvioni alussa oleva lainaus on viime vuonna julkaistusta, Anne Rothin kirjoittamasta Kultamaan tyttäret -kirjasta. Se kokoaa yhteen Lapin kultamailla eri aikoina vaikuttaneiden naisten elämäntarinoita aina 1800-luvulta alkaen. Kirja tarjoaa katsauksen siihen, millaisissa rooleissa naiset kultamailla vaikuttivat.

Kultamaan tyttäret on jaettu yhdeksään osaan. Kirjan alussa on lyhyt taustoitus kultamaihinkin ja naisen rooliin siellä, jonka jälkeen edetään varhaisista uranuurtajista aina nykypäivän kultanaisiin. Yksittäiset luvut keskittyvät pääosin yhteen henkilöön kerrallaan, ja lukuja voikin lukea halutessaan sieltä täältä. Kirjan kirjoittaja Anne Roth on myös kirjassa itse esillä: Roth on aloittanut kullankaivun vuonna 1979, voittanut lajissa kaksi maailmanmestaruutta nuorten sarjassa ja kilpailee kullanhuuhdonnassa edelleen. Oman nimilukunsa kirjassa saa yhteensä 25 naista (tosin yhdessä luvussa esitellään kaksi naista). Kaikki kirjassa esitellyt naiset eivät ole kullankaivajia, mutta erilaisten tarinoiden kautta avautuu näkökulmia kultamaiden muuhunkin arkeen. Esimerkiksi kokkina työskennelleen Dagmar Törnqvistin (1897–1993) kohdalla Roth nostaa esiin Kultalassa tarjottuja ruokia: ”Keittoruuat ja puurot olivat niitä, joita pääasiallisesti tarjottiin kaivajille; myös läskisoosia tehtiin

joskus. Ruuanlaittotilat olivat kovin alkeelliset, ja ruokaa piti tehdä suuria määriä, joten siksikin oli helpompaa linjata tarjottavat näihin kahteen. [...] Jälkiruokana oli useimmiten sekahedelmäsoppaa.”

Rakenteeltaan kirja on melko selkeä. Sisällysluettelo on heti ensimmäisillä sivuilla, ja tekstissä on runsaasti väliotsikoita. Eri naisista on painotettu eri asioita. Roth kertookin kirjan loppusanoissa, että kirjaan haastatellut henkilöt saivat itse valita kirjaan tulevan näkökulman. Jäin kuitenkin kaipaamaan yhdenmukaisuutta naisten kohdalla annettujen perustietojen, kuten synnyin- ja kuolinvuoden, suhteen, jotta aikajanan hahmottaminen olisi etenkin historiallisten henkilöiden kohdalla ollut helpompaa. Kirjassa on lisäksi tekstiä tukevaa kuvitusta, ja kirjan taitto on tehty aiheeseen sopivalla tyylillä.

Kirjassa nostettiin esiin sitä, miten sukupuoli vaikutti naisten elämään sekä yhteiskunnallisesti että kultamailla, mutta aiheesta olisi ollut kiinnostavaa lukea vielä syvällisemmin. Ehkä kirjan loppuun olisi voinut kirjoittaa yhteenvedon, jossa kultamaiden naisia, heidän rooliaan ja näkyvyyttään myöhemmässä kirjallisuudessa olisi voinut tarkastella vielä yksityiskohtaisemmin. Kirjan kolmannen osion lopussa on lyhyt yhteenvedo uranuurtajista, mutta kirjan loppukappaleista tämä puuttuu kokonaan. Kirjan loppusanoissa Roth kyllä vetää yhteen tutkimiensä naisten tarinoita, mutta katsaus jää hieman pintaraapaisuksi. Inarilainen-lehden mukaan kirjan näkökulman oli alun perin tarkoitus olla feministisempi, mutta lopulliseen muotoon vaikuttivat sekä kustantajan toiveet että aikataulu (Luhta 2021).

Kultamaihin liittyvistä naisista on julkaistu melko vähän kirjallisuutta, ja esimerkiksi hollantilaisesta Sylvia Petronalla Antoinette van der Moerista lukemani aineisto on usein häntä objektisoivaa. Kuten Roth kirjoittaa: ”nainen on näytetty vain muonittajana tai vaimoihmisenä, ei koskaan oikein omana itsenään”. Monesta Rothin kirjan naisesta olisi voinut lukea pidemmänkin tekstin. Kirjan ansio onkin se, että se kokoaa yksien kansien väliin useita erilaisia tarinoita. Toivottavasti tämä kirja inspiroi Rothia tai uusia kirjoittajia tarttumaan tulevaisuudessa laajemmin myös Lapin kultamailla vaikuttaneiden naisten tarinoiden. Olen samaa mieltä Rothin kanssa siitä, että legendojen lisäksi muidenkin tarinat ansaitsevat tulla esiin.

FT ELINA LEHTONEN
(eslehton@gmail.com)

Geotieteiden ja maantieteen osasto
Gustaf Hällströminkatu 2
00014 Helsingin yliopisto

Kirjoittaja on Geologi-lehden toimitussihteeri.

Lähde

Luhta, V., 2021. Anne Roth: Kultamaan tyttäret (Väyläkirjat 2021), 159 s. Inarilainen, 15.8.2021. <https://www.inarilainen.fi/uutiset/anne-roth-kultamaan-tyttaret--vaylakirjat-2021-159-s-6.249.2036764.e1237abd48> [24.2.2022]